

UNITATS DIDÀCTIQUES INTEGRADES DE LLENGUA CATALANA I LITERATURA I LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA

(Educació Secundària Obligatòria)

Francesc de Borja Moll.

Llengües romàniques. Llengua i dialecte.

Principals dialectes del català i del castellà

Joana M. Amengual

M. Dolors Juncosa

Mariantònia Manresa

Magdalena Serra C.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura

Direcció General d'Ordenació i Innovació

Direcció General d'Administració Educativa

ÍNDIX

1. PROPOSTA DIDÀCTICA.....	2
1.1. CURS AL QUAL ES DIRIGEIX.....	2
1.2. INTRODUCCIÓ	2
1.2.a. <i>Què i per què és important</i>	2
1.2.b. <i>Tema transversal</i>	2
1.3. OBJECTIUS	2
1.4. CRITERIS D'AVUACIÓ.....	4
1.5. CONTINGUTS.....	4
1.6. METODOLOGIA	6
1.7. TEMPORITZACIÓ D'ACTIVITATS	7
2. ANNEXOS.....	9
2.1. ANNEX 1	10
2.2. ANNEX 2	14
2.3. ANNEX 3	15
2.4. ANNEX 4	19
2.5. ANNEX 5	20
2.6. ANNEX 6	23
2.7. ANNEX 7	26
2.8. ANNEX 8-A.....	30
2.9. ANNEX 8-B.....	31
2.10. ANNEX 9-A.....	32
2.11. ANNEX 9-B	33
2.12. ANNEX 10	36
2.13. ANNEX 11	38
2.14. ANNEX 12	40
2.15. ANNEX 13	41

1. Proposta didàctica

1.1. Curs al qual es dirigeix

- És una unitat didàctica que es pot treballar a segon, tercer i quart d'ESO.
- És feta per a un nivell de 3r d'ESO perquè permet una adaptació, tant per a segon com per a quart.

1.2. Introducció

1.2.a. Què i per què és important

La unitat se centra en F de B. Moll com a figura polifacètica en relació a la llengua i la cultura catalanes, continuador de l'obra de Mn. Alcover i romanista reconegut internacionalment. A partir de la tasca de recerca i divulgació del filòleg menorquí es treballarà la diversitat lingüística. En concret es treballen les llengües romàniques, les llengües de l'Estat espanyol i les varietats dialectals del català i del castellà.

La clarificació de conceptes relatius a la identitat lingüística pròpia i als conceptes de llengua i dialecte ha de servir per eliminar els prejudicis sobre el tema i fer-los veure la riquesa que suposa la diversitat lingüística.

1.2.b. Tema transversal

En aquesta unitat didàctica es treballarà el tema transversal de l'educació moral i cívica respecte a la valoració de la llengua com un instrument que els permet relacionar-se amb els altres, integrar-se en el grup social al qual pertanyen, adquirir actituds de respecte i tolerància cap a les manifestacions dialectals diferents de la pròpia i valorar-les com a patrimoni cultural de la humanitat.

1.3. Objectius

Generals	Didàctics
1. Comprendre discursos orals i escrits i interpretar-los amb una actitud crítica, reconeixent-ne les diferents finalitats i les situacions de comunicació en què es produeixen.	1. Conèixer les principals dades sobre la vida i l'obra de F. de B. Moll. 2. Identificar, localitzar i definir les llengües romàniques. 3. Distingir els conceptes de llengua i

<p>2. Comprendre i produir amb correcció diversos tipus de missatges orals i escrits aplicant-hi tècniques d'anàlisi i de síntesi.</p> <p>3. Construir i expressar discursos orals i escrits amb coherència, cohesió i correcció, i amb adequació a les finalitats i situacions comunicatives.</p> <p>4. Llegir amb fluïdesa, comprensió i actitud crítica, i valorar la lectura i l'escriptura com a formes de comunicació que constitueixen fonts d'enriquiment cultural i de plaer personal.</p> <p>5. Reflexionar sobre els elements formals i els mecanismes de la llengua en els nivells fonològic, ortogràfic, morfològic, morfosintàctic, lexicosemàntic i textual, i valorar les condicions de producció i recepció a fi de desenvolupar la capacitat de regular les pròpies produccions lingüístiques.</p> <p>6. Comprendre i valorar la realitat sociolingüística de les Illes Balears i de l'Estat espanyol.</p> <p>7. Utilitzar les llengües com a instruments per a l'adquisició de nous aprenentatges, per a la comprensió i l'anàlisi de la realitat, per a la fixació i el desenvolupament del pensament, i per a la regulació de la pròpia activitat, fent ús de tècniques de maneig de la informació i de les tecnologies de la comunicació.</p>	<p>dialecte.</p> <p>4. Analitzar les característiques més rellevants de textos dialectals en català i castellà.</p> <p>5. Localitzar les variants dialectals del català a un mapa.</p> <p>6. Utilitzar adequadament els diccionaris de definicions, bilingües i el Diccionari Català-Valencià-Balear.</p> <p>7. Distingir les sibilants sordes de les sonores en català i aplicar-hi les normes ortogràfiques.</p> <p>8. Adquirir i/o consolidar actituds de respecte envers la diversitat lingüística amb especial respecte a les llengües minoritzades.</p> <p>9. Respectar els criteris científics en matèria lingüística.</p> <p>10. Dur el material de classe i fer-ne un bon ús.</p>
---	--

1.4. Criteris d'avaluació

- Conèixer les principals dades de la vida i obra de F. de B. Moll.
- Elaborar una auca amb rodolins sobre F. de B. Moll.
- Identificar, localitzar i definir les llengües romàniques.
- Deduir paraules en català, castellà i gallec a partir del terme llatí corresponent o a partir d'altres llengües romàniques.
- Confeccionar un itinerari de viatge pels països europeus on es parlen les llengües romàniques.
- Analitzar les característiques més rellevants de textos dialectals catalans i castellans.
- Memoritzar i recitar poemes de Rafael Alberti.
- Localitzar les variants dialectals del català a un mapa.
- Utilitzar adequadament els diccionaris bilingües, el Diccionari Català-Valencià-Balear i els diccionaris de definicions.
- Confeccionar un mural sobre una part del domini lingüístic català.
- Distingir els conceptes de llengua i dialecte.
- Produir un text argumentatiu sobre llengua i dialecte.
- Distingir les sibilants sonores de les sordes en català i aplicar-hi les normes ortogràfiques.
- Adquirir i/o consolidar actituds de respecte envers la diversitat lingüística amb especial respecte a les llengües minoritzades.
- Respectar els criteris científics en matèria lingüística.
- Dur el material de classe i fer-ne un bon ús.

1.5. Continguts

Conceptes	Procediments	Actituds
1. Francesc de Borja Moll. a) Principals trets biogràfics. b) Aspectes més rellevants de la seva producció. 2. Les famílies lingüístiques. 3. Les llengües romàniques.	1. Obtenció de dades sobre F. de B. Moll a través d'un joc de personatges. 2. Resolució d'un qüestionari sobre la vida i l'obra de F. de B. Moll.	1. Valoració de les llengües com a elements configuradors de la identitat personal i col·lectiva, i com a garantidores de la pervivència d'una comunitat lingüística.

<p>a) Definició. b) Classificació. c) Distribució geogràfica. 4. Les llengües de l'Estat espanyol. 5. Llengua i dialecte. a) Principals variants dialectals del català i les seves característiques més importants. b) Principals variants dialectals del castellà i les seves característiques més importants. 6. Diccionaris. a) Bilingüe català-castellà / castellà-català. b) El Diccionari Català-Valencià-Balear. 7. Distinció i ortografia dels sons sibilants en català.</p>	<p>3. Elaboració de rodolins i d'una auca a partir d'un model proposat. 4. Deducció del concepte de família lingüística i de llengua romànica. 5. Ubicació al mapa dels territoris on es parlen les llengües romàniques. 6. Audició i identificació de fragments de cançons en francès, italià, galaicoportuguès, català i castellà. 7. Deducció, a partir de la paraula llatina, de la forma actual en català, castellà i gallec. 8. Restitució del nom de llengües romàniques a un quadre incomplet. 9. Restitució de lèxic romànic per similitud amb altres llengües. 10. Confecció d'un itinerari de viatge pels països europeus on es parlen llengües romàniques. 11. Lectura en veu alta de textos escrits per F. de B. Moll. 12. Deducció dels conceptes de llengua i dialecte a partir de la lectura d'un text de F. de B. Moll. 13. Audició, visualització i anàlisi de textos dialectals en català i castellà. 14. Memorització i recitació, imitant la fonètica andalusa, de poemes de Rafael Alberti. 15. Localització de les variants dialectals del català i del castellà a un mapa. 16. Maneig i distinció del Diccionari Català-Valencià-Balear, del Diccionari bilingüe de F. de B. Moll i dels diccionaris de definicions. 17. Recerca d'informació i confecció d'un mural sobre una part del domini lingüístic català. 18. Producció d'un text argumentatiu a partir dels conceptes de llengua i dialecte. 19. Lectura i col·loqui sobre fragments representatius de la Declaració Universal de Drets Lingüístics. 20. Distinció de sibilants sonores i sordes en català i deducció de les normes d'ortografia a partir d'un text.</p>	<p>2. Valoració positiva del plurilingüisme i de l'adquisició de la competència comunicativa en més d'una llengua. 3. Respecte i valoració positiva de la diversitat lingüística i cultural del nostre país i d'altres països. 4. Valoració de la riquesa que comporta la diversitat interna de la llengua: variants dialectals, socials i generacionals. 5. Consciència que la suma de les diferents varietats dialectals configuren una llengua i que cal considerar-les dins un pla d'igualtat. 6. Respecte per les variants en la pròpia llengua i opinió raonada sobre la necessitat d'una variant estàndard i d'una normativa comuna. 7. Valoració de la varietat estàndard com l'adequada per a determinats àmbits d'ús i com a mitjà d'unitat de la llengua. 8. Interès per conèixer la formació i l'evolució d'una llengua. 9. Interès per conèixer la figura de F. de B. Moll.</p>
--	---	--

1.6. Metodologia

- a) El treball comença amb la presentació de la unitat a l'alumnat: objectius, continguts, criteris i instruments d'avaluació, tipus d'activitats i temporització. Es tracta d'una etapa de negociació en què definim la relació d'ensenyament-aprenentatge per involucrar l'alumnat en el procés que desenvoluparem. Així coneixeran el que s'espera d'ells i es responsabilitzaran del propi aprenentatge. També potenciam la seva motivació per aprendre.
- b) Després es passarà a la fase de motivació inicial, en la qual es presentaran una sèrie d'activitats que intenten atreure l'interès de l'alumnat per tal de començar millor la tasca.
- c) En tercer lloc passarem a detectar els coneixements previs de l'alumnat, feina necessària per al professorat per saber quin és el punt de partida real i actuar a partir dels resultats obtinguts.
- d) Finalment es duran a terme les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació, per a les quals es partirà de situacions de comunicació que s'ajustin al màxim a realitats conegudes per l'alumnat. A més, cal afegir que, a partir de la competència comunicativa inicial de l'alumnat, s'intentarà ampliar-la treballant les distintes competències amb activitats tant de comprensió-expressió com de producció-reflexió. S'adjunta a l'Annex 13 una proposta de model de graella per avaluar el quadern de classe, l'expressió oral i l'expressió escrita, que pot ser utilitzat al llarg del desenvolupament de les sessions.
- e) Recursos o materials: fotocòpies, enregistraments de programes de televisió i de ràdio, magnetòfon, bolígrafs, quadern de l'alumne, retoladors, cartolines, material textual creat per l'alumnat, llibre de text...

1.7. Temporització d'activitats

	Llengua catalana	Llengua castellana
1 ^a sessió	<p>(Motivació i avaluació inicial)</p> <ul style="list-style-type: none"> Per tal d'arribar a conèixer dades biogràfiques de F. de B. Moll, es proposarà un joc en què els alumnes formulen una pregunta a propòsit del personatge, i el professor només pot contestar sí o no. Cada vegada que endevinen una nova informació, s'escriu a la pissarra. Si es pot tenir material de suport visual, millor. Una vegada introduït el personatge, se'ls dona una cronologia sobre la vida i l'obra de F. de B. Moll (Annex 1) i se'ls demana que contestin el qüestionari. A partir d'un text de les Memòries de F. de B. Moll en què explica la seva experiència docent, es farà un exercici de comprensió i es treballaran les distincions i l'ortografia dels sons sibilants (Annex 1). Se'ls mostra i es comenta l'auca que el mateix F de B Moll va fer a propòsit de Mossèn Alcover (Annex 2) i se'ls proposa l'elaboració de rodolins amb la informació biogràfica per tal d'encarregar-los que ells facin una auca semblant sobre F de B Moll. Si s'hi pogués implicar el Departament de Plàstica, els resultats podrien ser millors. L'auca s'haurà de lliurar el dia de la prova específica d'avaluació. 	<ul style="list-style-type: none"> La sessió s'inicia amb la deducció del concepte de família lingüística a partir de la resolució d'una activitat de classificació de paraules. Després, amb l'ajuda del professor/a, l'alumnat deduirà el concepte de llengua romànica i ubicarà cada una de les llengües romàniques a un mapa polític d'Europa que portarà de casa. Posteriorment escoltaran fragments de cançons, que el professor/a haurà seleccionat, que pertanyen a cada una de les següents llengües romàniques: francès, italià, portuguès, català i castellà; i l'alumnat haurà d'identificar la llengua de cada una de les cançons. Finalment, se'ls comanarà una feina per fer a casa, que la lliuraran a la sessió següent: deduir la forma actual de paraules en castellà, català i galaico-portuguès a partir de la paraula en llatí. L'alumnat disposarà d'un quadre en què es reflecteixen algunes de les característiques de l'evolució. Totes les activitats de la sessió es troben a l'Annex 3.
2 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> Per reforçar el concepte de Romània i llengües romàniques hauran de completar el quadre amb el nom de les llengües romàniques (Annex 4, exercici 1). També, a partir d'un quadre de comparances lèxiques, hauran d'afegir-hi els termes que hi falten (Annex 4, exercici 2). A partir d'un mapa mut d'Europa, en grup de tres, s'imaginaran que treballen a una agència de viatges i que han de confeccionar un viatge-itinerari pels països on es parlen llengües romàniques. Hauran de dibuixar el seu itinerari al mapa i fer-ne una distribució temporal. L'itinerari ha de fer obligatòriament referència a totes les llengües romàniques que el viatger anirà trobant durant el viatge. Es lliurarà al professor perquè en controlï la correcta realització. 	<ul style="list-style-type: none"> Alguns/es alumnes llegiran en veu alta la carta que F. de B. Moll va dirigir a Adolfo Suárez i que es va publicar al <i>Diario de Mallorca</i>. (Annex 5) Després els alumnes contestaran les qüestions plantejades al mateix annex referides als conceptes de llengua i dialecte i al contingut i estructura del text. Per acabar la sessió se'ls comanarà per fer a casa un text argumentatiu seguint el model analitzat (Annex 5).

3 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> Per reforçar els conceptes de llengua i dialecte referits a la llengua catalana, es treballarà l'Annex 6 on hi haurà textos de F. de B. Moll referits al tema. Es passa a treballar els dialectes de la llengua catalana i la seva distribució geogràfica (Annex 6, pregunta 2). En grups de tres, se'ls distribuirà un tom diferent del Diccionari Català-Valencià- Balear perquè el manegin, el comentin i perquè hi cerquin alguna paraula que els cridi l'atenció. Se'ls encarregarà que individualment cerquin informació sobre alguna part del domini lingüístic català i que confeccionin un mural amb el material que han aconseguit (per Internet, consultes a la GEC, agències de viatges, revistes, fotos, retalls de premsa...). 	<ul style="list-style-type: none"> En primer lloc, el professor/a passarà per televisió fragments d'enregistraments en vídeo en què es reflecteixin les característiques dels següents dialectes: andalús, canari, extremeny i espanyol d'Amèrica, i l'alumnat les apuntarà al seu quadern. Després farà la mateixa activitat per escrit, amb una selecció de cinc textos dialectals que es passaran en fotocòpies, i haurà d'emplenar les graelles corresponents a cada dialecte (Annex 7). Posteriorment es farà una correcció col·lectiva d'ambdues activitats. Per acabar la sessió, se'ls comanarà una feina per fer a casa: el professor/a distribuirà entre els alumnes els poemes d'Alberti de la selecció de l'Annex 7, pregunta 2, i hauran de memoritzar el que els haurà tocat aplicant-hi les característiques d'un dels dialectes analitzats a classe. El recitaran a la sessió següent.
4 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> Es recullen els murals encarregats a la sessió anterior. Si es creu oportú, se'n pot fer una exposició. Es farà una audició de la rondalla <i>Ets aglans, ses carabasses i Sant Pere</i>, enregistrada per F. de B. Moll amb lectura simultània del text. S'aprofitarà per comentar- amb ajut del professor- algunes característiques elementals del dialecte mallorquí que s'hi reflecteixen (Annex 8-A). Es passa a treballar les característiques d'un dialecte català a partir d'una cançó representativa del bloc occidental. Se'ls en facilitarà la lletra (Annex 8-B). Es proposa la cançó <i>Bon Matí</i> interpretada pel grup Al Tall. 	<ul style="list-style-type: none"> La sessió s'inicia amb la recitació dels poemes d'Alberti comanats a la sessió anterior. Després el professor/a repartirà una fotocòpia en què apareixen les entrades de diverses paraules del <i>Diccionari català-castellà, castellà-català</i> de F. de B. Moll. L'alumnat haurà de deduir de quin tipus de diccionari es tracta i, a partir de l'entrada d'una paraula en un diccionari de definicions, quina diferència hi ha entre aquest i el diccionari bilingüe (Annex 9-A). Per acabar la sessió es llegiran en veu alta els fragments de la <i>Declaració Universal de Drets Lingüístics</i> que es troben al mateix Annex 9-B i se'n farà un col·loqui sobre el contingut per tal de treballar el tema transversal proposat a la unitat didàctica: l'educació per al respecte envers la diversitat lingüística, amb especial atenció a les llengües minoritzades.
5 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> <u>Prova específica d'avaluació.</u> <p>Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 10, que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació.</p> <ul style="list-style-type: none"> Es recolliran les auques encarregades a la primera sessió. Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques. 	<ul style="list-style-type: none"> <u>Prova específica d'avaluació.</u> <p>Han de realitzar la prova escrita que s'adjunta a l'Annex 11, que consta de dues parts: una d'anàlisi i una altra de creació.</p> <ul style="list-style-type: none"> Les exposicions orals que s'han realitzat han permès avaluar alguns/es alumnes a nivell oral. La resta s'avalua a altres unitats didàctiques.
6 ^a sessió	<ul style="list-style-type: none"> <u>Sessió de revisió.</u> <p>Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (vegeu l'Annex 12). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal.</p> <p>En el cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <u>Sessió de revisió.</u> <p>Es farà la revisió de les proves escrites. Si els resultats s'ajusten als objectius, se'ls passarà un qüestionari sobre la unitat didàctica (vegeu l'Annex 12). També es faran unes reflexions finals sobre el tema transversal.</p> <p>En el cas de no haver aconseguit els objectius mínims, es realitzaran les activitats de reforç que es creguin oportunes.</p>

2. Annexos

2.1. Annex 1

- 1903.** Neix dia 10 d'octubre a Ciutadella de Menorca.
- 1912-1920.** Estudia humanitats, filosofia, teologia al Seminari de Menorca.
- 1917.** Col·labora al periòdic El Iris. Coneix Mossèn Alcover.
- 1921.** Arriba a Mallorca i comença a arrebregar materials de dialectologia del Diccionari Català-Valencià-Balear.
- 1922.** Fa enquestes lexicogràfiques amb Mn Alcover a Menorca, Mallorca i Eivissa.
- 1926.** Apareix el primer fascicle del Diccionari.
- 1927.** Comença una relació epistolar amb Menéndez Pidal.
- 1930.** Funda l'Editorial Alcover.
- 1931.** Publica una *Ortografia Mallorquina* segons les normes de l'IEC.
- 1932.** Mor Mossèn Alcover i Moll es fa càrrec de la continuació del *Diccionari*.
- 1933.** Funda la Biblioteca "Les Illes d'Or" que suposa l'inici de l'editorial Moll.
- 1934.** És nomenat membre de la *Real Academia Española de la Lengua*. Comença a treballar a l'ALPI juntament amb Sanchis Guarner, dirigit per Tomàs Narrarro Tomàs, per encàrrec del CSIC.
- 1935.** Apareix el segon volum del *Diccionari*.
- 1937.** Apareixen els seus *Rudiments de gramàtica preceptiva*.
- 1938.** Comença a publicar diversos mètodes d'ensenyament d'idiomes (alemany, italià i espanyol per a estrangers).
- 1948.** Publica la Gramàtica Històrica Catalana. Compra la llibreria Llibres Mallorca.
- 1950.** Apareix el tercer volum del Diccionari.
- 1956.** Intervé en el VIIIè *Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques* de Florència, en què li són encarregades enquestes per a l'*Atlante Lingüístico Mediterráneo*.
- 1960.** Comença les gravacions de les rondalles a Ràdio Popular. Ingressa en la secció filològica de l'IEC.
- 1962.** Imprimeix el darrer tom del Diccionari. Publica *Un home de combat*. L'Ajuntament de Ciutadella li concedeix la Medalla d'Or de la ciutat, i el de Maó acorda nomenar-lo "Menorquí il·lustre". Per iniciativa seva es funda l'OCB.
- 1964-1975-1983.** És nomenat Doctor Honoris Causa per la Universitat de Basilea, de Barcelona, de Palma.
- 1971.** Li és concedit el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.
- 1978.** Li concedeixen el Premi Ossian de la Stiftung F.V.S. de Hamburg per la defensa de les llengües minoritàries.
- 1979.** Publica la Gramàtica Catalana.
- 1982-83.** Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya i de les Illes Balears.
- 1981.** És nomenat Fill Il·lustre de Menorca.
- 1982.** L'Ajuntament de Palma li dedica un carrer i el MEC dona el seu nom a un Institut.
- 1983.** Rep l'homenatge a Ciutadella als 80 anys.
- 1991.** Mor a Palma.

Cerca una fotografia, retall, caricatura, retrat del personatge i aferra-la al requadre:

Després d'haver llegit el resum de la biografia de F de B Moll, respon les preguntes següents:

1. Quin any va néixer?
 - a) 1903
 - b) 1960
 - c) 1905
2. A on va néixer?
 - a) Ciutat de Mallorca
 - b) Felanitx
 - c) Ciutadella
3. Juntament amb qui va elaborar el DCVB?
 - a) Joan Alcover
 - b) Maria de la Pau Janer
 - c) Mossèn Alcover

4. Després d'editar les rondalles, què va fer en Moll per popularitzar-les?:
 - a) Les va enregistrar a la ràdio
 - b) Va regalar-ne milers de lots el dia del llibre de l'any 1960
 - c) Va fer una campanya publicitària a la televisió
5. Quin pseudònim emprà?
 - a) En Jordi d'es Racó
 - b) L'amo en Xec de S'Uastrar
 - c) En Pep Gonella
6. Quin any rebé el premi d'Honor de les Lletres Catalanes?
 - a) 1971
 - b) 1913
 - c) 1991
7. Amb quin nom és coneguda la polèmica sobre el nom de la llengua?
 - a) La polèmica d'en Pep Merda
 - b) La polèmica d'en Pep Gonella
 - c) La polèmica del rei Pepet
8. Per quines universitats va ser investit *Doctor Honoris Causa*?
 - a) París, Palma, Barcelona, Bonn
 - b) Palma, Madrid, Roma, Basilea
 - c) Palma, Basilea, València, Barcelona
9. Amb quin filòleg valencià col·laborà en l'elaboració de l'ALPI, dirigit per Tomàs Navarro Tomàs?
 - a) Manuel Blecua
 - b) Maria Moliner
 - c) Manuel Sanchis Guarder
10. Quants de toms constitueixen el Diccionari Català-Valencià-Balear?
 - a) Quatre
 - b) Deu
 - c) Vuit
11. Com es titula el primer tom de les seves memòries?
 - a) Els meus primers 30 anys
 - b) Els meus primers 35 anys
 - c) Memòries I
12. On guardava les fitxes lèxiques?
 - a) Dins una capsa de sabates
 - b) Dins un fitxer de Word
 - c) Dins unes calaixeres
13. Assenyala amb una creu els aspectes en què va destacar F de B Moll:
 - a) Gramàtic.
 - b) Gastrònom.
 - c) Lexicògraf.
 - d) Presentador de televisió.
 - e) Dialectòleg.
 - f) Publicista.
 - g) Historiador de la Llengua.
 - h) Arqueòleg.
 - i) Onomasticòleg.
 - j) Psicòleg.
 - k) Traductor.
 - l) Culturista.
 - m) Folklorista.
 - n) Professor.

Si has assenyalat la darrera opció, has encertat. Llegeix i veuràs com recorda els seus anys de docent.

“ No he enyorat aquelles aules, on havia **esmerçat** tantes hores. Els records agradables que en conserv són més dèbils que els **desagradables**. En cursos successius s’havia anat renovant, com és natural, el personal **docent**. En prop de trenta anys d’exercir, vaig tenir **ocasió** de tractar amb col·legues de tota mena: des de **professors** magnífics, fins a vertaderes nul·litats pedagògiques; des de persones complidores, fins a egoistes **desaprensius** que arribaven tard, **passaven** estones de **classe** llegint i no pensaven en altra **cosa** que l’escalafó i les **pessetes**.

Jo em trobava més a pler en els corredors, entre els alumnes, que dins la **sala** de professors. Els al·lots encara no deformats per l’ambient materialista de la gent gran, eren **sincers** i es feien **simpàtics** enmig de les seves entremaliadures. Sabien distingir quins professors “**professaven**” i quins “**comerciaven**”: quins exercien l’**ensenyança** com un **sacerdoci** i quins com un **negoci**.

Una de les coses en què tenien una **gràcia** especial era l’**aplicació** de malnoms als professors. Vingué com a ajudant de Religió un capellà molt sant home i que tenia un aspecte ben marcat de beatura, i als dos dies de donar **lliçó** ja va quedar batejat: *Rosa mística*. Al cap de poc temps de venir de professor titular de Religió aquell canonge gegantí de qui he parlat en un altre capítol, quedà automàticament anomenat *Turris davídica*. Un professor que tenia els ulls oblics i una mica de **fesomia xinesa**, va **esser** conegut sempre amb el nom de *Fu-Manxú*.

Eren ben pocs els professors que no **portassin** un d’aquests pseudònims per a l’ús intern de la casa. Jo, que alternava molt amb els alumnes i els inspirava **confiança** pel meu caràcter rioler, vaig intentar que em **diguessin** quin malnom m’havien **posat**; sempre em digueren que no me n’havien posat cap. Jo creia, però, que en això no eren **sincers**. Al cap d’anys vaig saber, indirectament, que per algun temps m’havien **designat** amb el nom de *En Lletuga*. En vaig estar content. Tenia una mica de complex de veure’m objecte de **discriminació**.

En conjunt, la docència en el nostre institut Ramon Llull era **defectuosa**; però encara teníem el trist **consol** de comprovar que a molts de col·legis privats ho era molt més.

[Francesc de B. Moll: *Els meus primers trenta anys*]

1. Penses que la realitat dels anys 50 que descriu en Moll, s’ajusta a la realitat dels centres educatius actualment? Quines similituds i quines diferències hi trobes?
2. Classifica les paraules escrites en negreta i classifica-les al quadre següent segons que els sons sibilants siguin sons o sords:

SONORES	SORDES
Desagradables	Esmerçat

Ara completa el quadre següent segons la grafia, afegint-hi aquestes paraules: braç, alzina, cinema, zona, colze, Cecília, feliç, zero.

Sonores			
	Entre vocals	Inicial	Entre consonant i vocal
S			
Z			

Sordes				
	Inicial	Entre vocals	Entre consonant i vocal	Final
S				
SS				
C				
Ç				

A partir dels quadres anteriors, dedueix-ne la norma.

2.2. Annex 2

AUCA

AUCA DEL DICCIONARI

Text de l'Avós En Xec de S'Uastrar

192. El Xec d'Avós
a un altre punt.

193. Avós a un gran Diccionari
Començament d'edició.

194. Avós la Sra de Carró
Aguda, a un avós!

195. Avós feren la premsa
i feren edicions.

196. Un treball amb gran cura
de d'Avós del Capità.

197. Per l'Avós amb ell,
no a Avós a Enxec Carró.

198. El premsa... una Aguda...
la Sra de Carró.

199. Avós Carró, para
en avós, una Avós a Avós.

200. El treball amb l'Avós,
del premsa a la Avós.

201. Avós a un Avós,
Començament d'un Avós.

202. El premsa de Avós
quan la Sra Carró.

203. Avós a premsa,
començament de l'edició.

196. Avós a Enxec Carró,
i carró a Enxec.

198. Avós avós, avós
no avós a Enxec.

199. Carró a premsa
a un Avós de Carró.

200. Avós a premsa
a un Avós de Carró.

198. Avós a premsa i la premsa
la de premsa a Enxec.

199. Avós a la Sra de Carró
començament de l'edició.

200. Avós a un Avós, avós,
que a Enxec a premsa.

201. Avós a un Avós,
a un Avós a Enxec Carró.

202. Avós a un Avós,
a un Avós a Enxec Carró.

203. Avós a un Avós,
a un Avós a Enxec Carró.

204. Avós a un Avós,
a un Avós a Enxec Carró.

II DE MAIG 1962

El llibre és dit de premsa
on han vingut d'Avós, del Carró,
del País Valencià i del Principat,
per dir als de la llengua: "S'ha acabat!"

Au està editat amb el Diccionari
Català-Valencià-Balear
de la llengua catalana i de tots d'Avós,
que ens ensenya més de cinquanta anys.

*Disseminat per Pere Sureda amb motiu de l'acabament del
Diccionari Català-Valencià-Balear (1962).*

*El president de l'Avós En Xec de S'Uastrar correspon a
Francesc de B. Moll, autor dels rodolins de l'auca.*

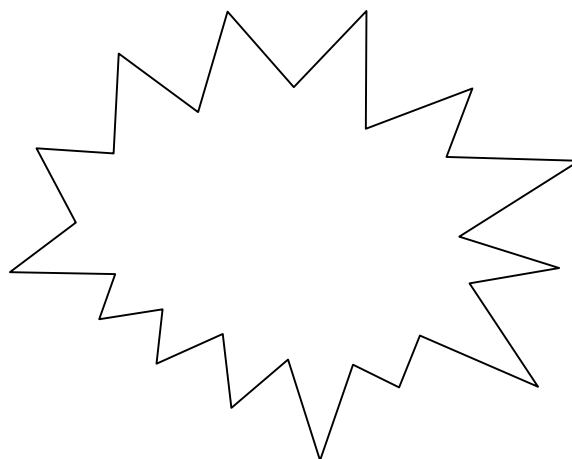
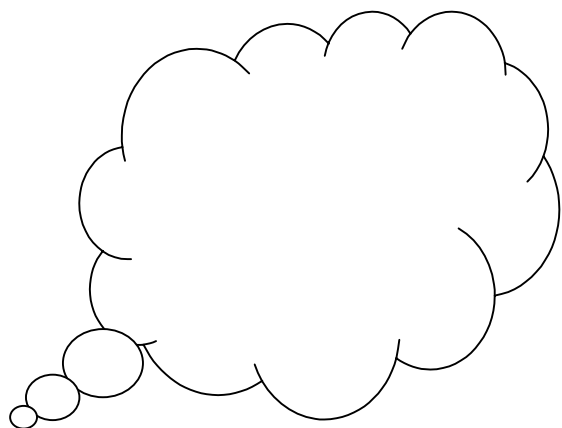
2.3. Annex 3

1. **Clasifica** las siguientes palabras según la familia lingüística a la que pertenecen:

- **pedra**: castellano
- **pedra**: catalán
- **stone**: inglés
- **pedra**: gallego-portugués
- **pietra**: italiano
- **stein**: alemán
- **pierre**: francés

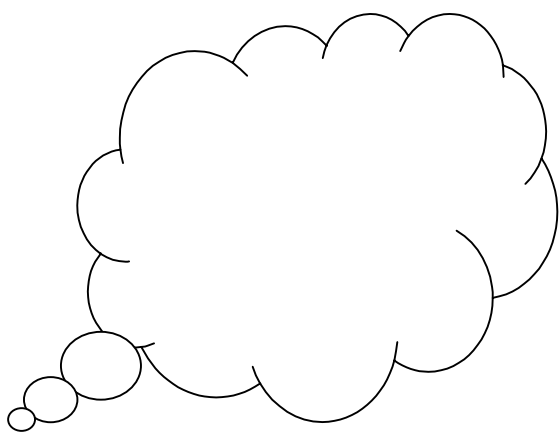
Lenguas románicas: **pedra**

Lenguas germánicas: **pedra**

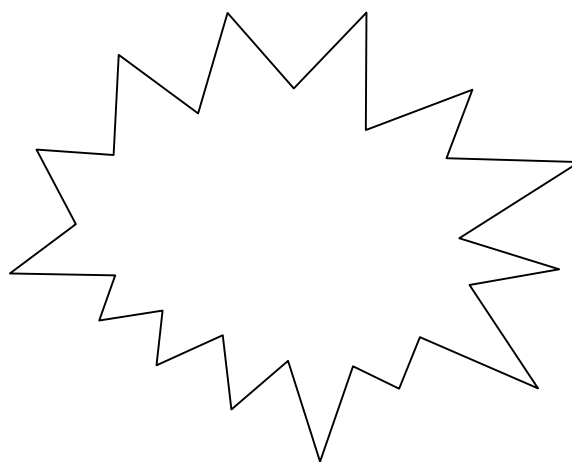

- **hijo**: castellano
- **fill**: catalán
- **son**: inglés
- **fillo, filho**: gallego-portugués
- **figlio**: italiano
- **sohn**: alemán
- **fil**: francès

Lenguas románicas: **hijo**

Lenguas germánicas: **hijo**

2. **Ubica**, con la ayuda del profesor/a, las siguientes lenguas románicas en el mapa:

- castellano
- catalán
- gallego-portugués
- italiano
- sardo
- rumano
- francès
- provençal
- retorrománico

3. **Escribe** la lengua a la que pertenece cada uno de los fragmentos que has escuchado:

Audición	Lengua
Primera	
Segunda	
Tercera	
Cuarta	
Quinta	

4. **Observa** algunas de las características de la evolución del latín en las diferentes lenguas románicas del Estado español:

•**F inicial** (p. ej. **Ferrum**) > **Hierro** (castellano)
> **Ferro** (catalán y galaico-portugués)

•**CT intervocálica** (p. ej. **Nocte**) > **Noche** (castellano)
> **Noite** (galaico-portugués)
> **Nit** (catalán)

•**LI+vocal** (p. ej. **Muliere**) > **Mujer** (castellano)
> **Muller** (catalán y gallego)
> **Mulher** (portugués)

•**C'L** (p.ej. **Cuniculu**) > **Conejo** (castellano)
> **Conill** (catalán)
> **Coelho** (portugués)
> **Coello** (gallego)

•**FL, CL, PL**, iniciales (p. Ej. **F**lamma, **C**lave, **P**lorare)

>**L**lama, **L**lave, **L**lorar (castellano)

>**F**lama, **C**lau , **P**lorar (catalán)

>**Ch**ama, **Ch**ave, **Ch**orar (galaico-portugués)

•**MB intervocálica** (p. ej. **L**umbu) > Lomo (castellano)

>Llom (catalán)

>Lombo (galaico-portugués)

5. Ahora **deduce** cómo son actualmente en castellano, catalán y galaico-portugués las siguientes palabras latinas:

Latín	Castellano	Catalán	Galaico-portugués
Faba			
Factus			
Folia			
Speculum			
Plenus			
Plumbu			

2.4. Annex 4

1. Omple el quadre amb les llengües romàniques:

Romània occidental	Romània oriental
✓	✓
✓	✓
✓	
✓	
✓	
✓	
✓	

2. Completa aquest quadre de lèxic comparatiu de diferents llengües romàniques:

Italià	Francès	Castellà	Català	Occità	Galaico-Portuguès
Mattino	Matin			matin	manha
Volere				voler	querer
Arrivare	Arriver			arribar	chegar
Cugino				cosin	primo
Parlare	Parler			parlar	falar

3. Imagina un viatge de plaer per territoris de parla romànica. Indica sobre el mapa els llocs que vas visitant i la llengua romànica que s'hi parla:

2.5. Annex 5

CARTA ABIERTA A DON ADOLFO SUÁREZ

Señor Presidente:

Soy un viejo profesor especializado en Lingüística, autor de tratados gramaticales para la enseñanza del catalán, de español para extranjeros y de otros idiomas, y realizador, en una labor de cuarenta y cinco años, del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, iniciado a principios de siglo por el famoso filólogo Mn. Antoni Maria Alcover. Es probable que V.E. no haya oído hablar de mí, pero pueden informarle en la Real Academia Española de la Lengua, en las Universidades de Barcelona y de Basilea, y en el Institut d'Estudis Catalans, para nombrar sólo algunas de las corporaciones a que pertenezco. No hago esta indicación por afán de exhibir títulos, sino por el deseo de dejar bien claro que lo que voy a decir se funda en una larga vida dedicada al estudio de las lenguas románicas y en especial la catalana.

Me llegan noticias de que es inminente la publicación de una orden ministerial que reglamentará la enseñanza de una disciplina titulada "Lengua Valenciana" en las escuelas de las provincias de Valencia, Alicante y Castellón. Ahora bien: he recorrido varias veces el territorio de dichas provincias para estudiar sobre el terreno el habla vernácula de las mismas, y no he encontrado en ellas ninguna estructura lingüística que acredite la existencia de una "lengua valenciana", sino que todas sus modalidades idiomáticas (excepto en las comarcas de habla materna castellana) quedan englobadas en el sistema básico del catalán. Lo mismo ocurre en Mallorca y demás islas de este archipiélago balear, para las cuales se ha legislado acertadamente la forma de enseñanza de la "lengua catalana" y no de la "mallorquina", ni "menorquina", ni "ibicenca", ni "balear".

Tratándose de la enseñanza en las escuelas, con vistas a la corrección gramatical y literaria, es una aberración científica aplicar a la palabra "lengua" el adjetivo "valenciana", como lo sería pretender que en Logroño se enseñase la "lengua riojana" y en Albacete la "lengua murciana" y en Sevilla la "lengua andaluza", pues todas estas denominaciones designan diversas modalidades o dialectos que integran la lengua castellana. Ésta se llama así porque desde Castilla se propagó, por la Reconquista, hacia el sur de la Península; y el habla del País Valenciano, por la misma razón de su procedencia de Cataluña, no tiene otro nombre científicamente válido que el de "lengua catalana", sin que ello implique menosprecio de sus modalidades regionales, o sea sus dialectos, uno de los cuales es el valenciano, subdividido en castellonense, alicantino, valenciano capital o huertano, gandiense, alcoyano, jijonés, ilicitano, etcétera.

Interesa destacar que este concepto del habla valenciana como modalidad del catalán es el que enseña la Real Academia Española y con ella todos los profesores de Lingüística Románica, tanto españoles como extranjeros. Mis primeros maestros de Romanística fueron dos sabios alemanes, Schädel y Meyer-Lübke, concedores a fondo de las lenguas hispánicas; y ambos profesaban la doctrina de la identidad idiomática del

catalán en todas sus variantes de Cataluña, de Andorra, del País Valenciano, de las Baleares y del Rosellón.

Fue también maestro mío el ya citado Mn. Alcover, quien inició en 1901 la gran obra titulada *Diccionari de la Llengua Catalana*, y siempre, hasta su muerte, sostuvo dicha identidad idiomática; y si en sus últimos años cambió dicho título por el de *Diccionari Català-Valencià-Balear* fue como reacción por graves divergencias de carácter personal con muchos escritores y políticos catalanes, pero a continuación del nuevo título puso este subtítulo explicativo: *Inventari lexical i etimològic de la llengua (no "de les llengües") que parlen Catalunya Espanyola i Catalunya Francesa, el Regne de València, les Illes Balears, i la ciutat d'Alguer de Sardenya, en totes ses formes literàries i dialectals antigues i modernes*. Y en el *Diccionari* Alcover figuran en una sola serie alfabética todos los vocablos, tanto los de uso general en todo el territorio como los que se usan sólo en determinadas zonas de Cataluña, de las Baleares o del antiguo Reino de Valencia.

También he sido discípulo de los grandes Maestros castellanos Menéndez Pidal y Navarro Tomás, y no había en ellos ni asomo de duda sobre la identidad catalana del valenciano y del habla de estas islas. He asistido a varios Congresos internacionales de Filología Románica, integrados por profesores universitarios de los cinco continentes, y ni una sola vez se ha planteado la cuestión de si el valenciano y el mallorquín son lenguas independientes o si forman un conjunto idiomático con el catalán. El congresista que formulara en serio tal pregunta quedaría descalificado como filólogo romanista.

Tanto en Valencia como en estas Islas, las voces que claman contra la catalanidad de su lengua vernácula son de personas ignorantes en técnica lingüística y ofuscadas por fobias interregionales que nada tienen que ver con el problema científico de que se trata.

Sería lamentable que el Gobierno español, al dar carácter oficial a la enseñanza de las lenguas hispánicas no castellanas, cometiese el error de fomentar el confusionismo creado por tres siglos de falta de tal enseñanza, en vez de aceptar el criterio científico vigente entre el profesorado de Lingüística de las Universidades de todo el mundo.

[Francesc de B. Moll: *Diario de Mallorca*, 28 de noviembre de 1979]

- a) Define los conceptos de lengua y dialecto a partir de las palabras del texto. Pon ejemplos de los dos casos:

	DEFINICIÓN	EJEMPLOS
LENGUA		
DIALECTO		

b) ¿Con qué instituciones y personajes de la Lingüística estuvo relacionado F. de B. Moll?

--

c) Se trata de un texto argumentativo (aquél en el que el autor defiende una idea u opinión mediante un conjunto de razones). Estos textos suelen presentar la siguiente estructura, que tú debes analizar:

ESTRUCTURA	PARTES DEL TEXTO	
	LÍNEAS	RESUMEN EN UNA FRASE
INTRODUCCIÓN		
PRESENTACIÓN DEL PROBLEMA		
ARGUMENTOS O RAZONES		
CONCLUSIÓN		

d) A partir de la lectura del siguiente texto, redacta un texto argumentativo en forma de carta, ajustándote a la estructura que has analizado anteriormente, en el que le aclares la situación que plantea Menéndez-Reigada:

<p>[...]</p> <p>_ ¿Se hablan en España otras lenguas más que la lengua castellana?</p> <p>_ Puede decirse que en España se habla sólo la lengua castellana, pues aparte de ésta tan sólo se habla el vascuence que, como lengua única, sólo se emplea en algunos caseríos vascos y quedó reducido a funciones de dialecto por su pobreza lingüística y filológica.</p> <p>_ ¿Y cuáles son los dialectos principales que se hablan en España?</p> <p>_ Los dialectos principales que se hablan en España son cuatro: el catalán, el valenciano, el mallorquín y el gallego.</p>
--

[Fragmento de *Catecismo patriótico español* de Menéndez-Reigada, de 1939, extraído de la obra de Josep Benet *Catalunya sota el règim franquista*]

2.6. Annex 6

1. Llegeix els textos següents escrits per Francesc de Borja Moll i llavors respon les preguntes:

Text 1

“El nom que designa més pròpiament aquesta llengua és l’adjectiu *català*: en dir *llengua catalana* queda denominat el conjunt de formes de parlar pròpies de totes les comarques indicades en el subtítol. La raó d’aquesta denominació és el fet, històricament demostrat, que Catalunya va esser el punt de partida des d’on, en l’edat mitjana, aquesta llengua es va estendre, per la repoblació, a les altres regions esmentades. En virtut de la Reconquesta contra els musulmans, en els segles XI a XIII, es va propagar la llengua a les terres orientals d’Aragó, a les Illes Balears i al País Valencià; i en les guerres de la corona d’Aragó per terres d’Itàlia, a mitjan segle XIV, la ciutat de l’Alguer va esser evacuada pels sards i repoblada per gent catalana.”

[Francesc de B. Moll: “Introducció” al *Diccionari Català-Valencià-Balear*]

- a) Quin és el nom genèric que rep la llengua pròpia de les I. Balears? Per què té aquest nom?
- b) Amb quines altres zones comparteix la llengua?
- c) A quin segle fou conquerida Mallorca pels catalans?
- d) A quin estat pertany la ciutat de l’Alguer?

Text 2

“Una prova especialment significativa de la procedència catalana dels mallorquins en general, és la gran abundància de llinatges mallorquins que són noms de regions o pobles de Catalunya. Sense voler-ne fer una llista completa, puc citar tots aquests: Alcover, Bagur, Balaguer, Berga, Blanes, Barceló, Burdils, Cardona, Calafell, Cantallops, Galmés, Lladó, Llambien, Barceló, Burdils, Cardona, Calafell, Cantallops, Galmés, Lladó, Llambies, Llinàs, Llofriu, Manresa, Martorell, Massanet, Mataró, Montcada, Montserrat, Morell, Moyà, Oleza, Palou, Perelló, Piera, Reus, Ribas, Ripoll, Rosselló, Rubí, Sampol, Servera, Terrassa, Vallès, Vallespir, Valls, Vanrell, Vich, Villalonga...”

És bo comprendre que quan a una persona li posen com a sobrenom el nom d’una població o comarca, és perquè procedeix d’aquell lloc. I els llinatges de nom topogràfic són això: antics sobrenoms que els habitants de Mallorca posaven als nouvinguts, per indicar de quina localitat o comarca provenien”

[Francesc de B. Moll: *Materials de divulgació filològica*]

- Coneixes altres llinatges mallorquins que designin regions o pobles de Catalunya?
- Saps d'on provenen els teus llinatges? Si són d'origen català pots consultar el manual de Francesc de B. Moll titulat *Els llinatges Catalans*.
- Coneixes altres llinatges que facin referència a professions, càrrecs o dignitats, vegetals, accidents geogràfics?

Gentilicis	Ex: Barceló, Català
Noms de persona	Ex: Matheu, Thomàs,
Professions, oficis	Ex: Fuster, Forners,
Càrrecs	Ex: Batle, Cònsul,
Vegetals	Ex: Oliver, Tarongí,
Accidents geogràfics	Ex: Serra, Rius
Construccions	Ex: Mas, Pont

Text 3

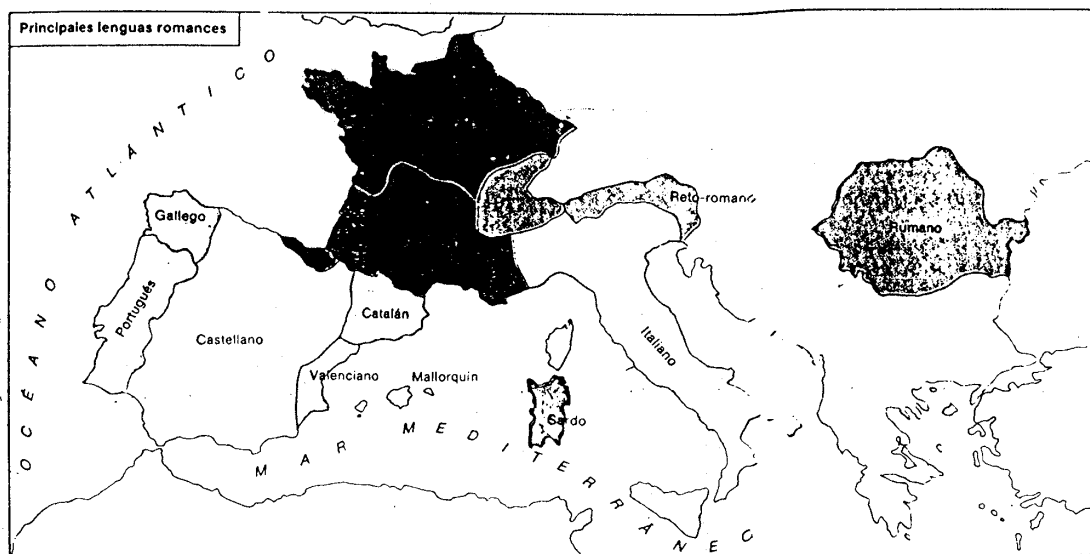
“El Diccionari de la mateixa Acadèmia Espanyola ha adoptat la doctrina dels filòlegs moderns modificant la definició que donava fa quaranta anys del “*mallorquí*”, i que deia: “*Dialecto que se habla en las islas Baleares, y es una de las variedades del catalán*”. Per evitar que gent poc informada pogués interpretar que el mallorquí era “*dialecto*” perquè no arribava a “*lengua*”, en la darrera edició del diccionari acadèmic s’ha donat aquesta definició: “*Mallorquí, variedad de la lengua catalana que se habla en la isla de Mallorca*”.

Així, doncs, queda clar que el dialecte no és un sub-idioma, una cosa inferior en dignitat a l’idioma, sinó la forma especial que l’idioma té en una àrea geogràfica determinada. I els subdialectes no són dialectes inferiors, sinó varietats d’un mateix dialecte. I també dins el mallorquí hi ha varietats d’aquestes, ben definides, com el pollencí, el solleric, el felanitxer, etc., però totes són “mallorquí”; i pel fet d’esser mallorquí, totes són català”

[Francesc de B. Moll: “Llengua o dialecte? Català o mallorquí?” Lliçó inaugural dels cursos de llengua catalana 1978-79]

- Com definiries amb les teves paraules la paraula “dialecte”?
- Què és un subdialecte?
- Escriu el nom de 5 subdialectes del mallorquí, tres del menorquí i dos subdialectes de l’eivissenc.

2. Mira aquest mapa i explica quines errades científiques hi apareixen.

La llengua catalana, tradicionalment, s'ha dividit en dos grans grups dialectals: El català oriental i el català occidental. Dibuixa un mapa amb el perfil del territori de parla catalana a l'espai següent. Indica-hi els dos blocs .

Quines dues característiques bàsiques en determinen la divisió?

2.7. Annex 7

1. Señala en los siguientes textos todas aquellas características que sean propias del dialecto al que pertenecen, y después completa los cuadros correspondientes:

Texto 1: Extremeño

EL EMBARGO
Señol jueves, pasi usté más alanti,
i que entrin tós ésos;
no le dé a usté ansia,
no le dé a usté mieo...
Si venís antiayel a afligila,
sos tumbo a la puerta. ¡Pero ya s'a muerto!
Embargal, embargal los avíos,
que aquí no hay dinero:
lo he gastao en comías pa ella
y en boticas que no le sirvieron;
y eso que me quea,
porque no me dio tiempo a vendello,
ya me está sobrando,
ya me está gediendo. [...]

[José María Gabriel y Galán]

CARACTERÍSTICAS	EJEMPLO	EJEMPLO

Texto 2: Andaluz

DOÑA SACRAMENTO: ¿Qué es eso? ¿Qué es eso? ¿Con quién reñas?
AMBROSIO: Buenas tardes, zeñora.
DOÑA SACRAMENTO: Buenas tardes.

AMBROSIO: ¿Con quién había de zé? Con eze hijo que Dios me ha dao, que me va a zacá er zó de la cabeza.

DOÑA SACRAMENTO: (Después de sentarse en su sillón.) ¿Vienes del campo?

AMBROSIO: Der campo vengo.

DOÑA SACRAMENTO: Tengo que ir una de estas tardes.

AMBROSIO: Años hace ya que no ze ve er campo tan bonito. Hasta en la arena y en los chinarrales han zalío espigas. Por la vera'er zotiyo, zeñora, er trigo tapa ya a loz hombres. [...]

[Serafín y Joaquín Álvarez Quintero: *Teatro*]

CARACTERÍSTICAS	EJEMPLO	EJEMPLO

Texto 3: Canario

Pues yo, ¿qué quiere que le diga? Yo sigo creyendo que son mimos y tapujos, ¿oyó? –reanuda Monagas tranquilito, imprimiéndole a cada palabra un deje de vara y media-. ¿Y sabe por qué se lo digo?... La otra mañana me cogió en el muelle la llegada del correillo de Fuerteventura. Venía un conosido, un hombre de ay de la Oliva ée, que conosí yo aquí porque es de mi quinta ée. Los saludemos, como es debido. Y yo le pregunté arrente lo que siempre se pregunta a esa gente de las islas allá, según se interesa uno por la familia y taa...

-Qué, ¿ha llovío argo?

-Sí... -me dijo con un sí esmayao-. Una jarujilla ha caío... Me percaté de que venía serrado de negro de arriba abajo. [...]

[M. Alvar: *Textos hispánicos dialectales*]

CARACTERÍSTICAS	EJEMPLO	EJEMPLO

Texto 4: Español de América

Bueno, un ratito que acomodo esto... y yo me hago un té de mansanilla que me muero de los nervios que tengo, y vos te comés una patita de pollo, o no, son las cinco no más... Mejor, un té conmigo, y unas galletitas que aquí tengo, de las más digestivas, las "Express", que me las daban de chico cuando estaba enfermo. Cuando no existían las "Criollitas".

[Manuel Puig: *El beso de la mujer araña*]

CARACTERÍSTICAS	EJEMPLO	EJEMPLO

Texto 5: Andaluz

La Virgen, por la noche
yega a Triana:
es de noche y parese
por la mañana.
Viva el Rosío
que alumbra con sus luses
el amor mío.

[Álvarez Quintero]

CARACTERÍSTICAS	EJEMPLO	EJEMPLO

2. Para la siguiente sesión debes memorizar uno de los siguientes poemas de Rafael Alberti, de su obra *Marinero en Tierra*, y tienes que recitarlo aplicándole las características de alguno de los dialectos analizados en clase:

a **MI CORZA**

Mi corza, buen amigo,
mi corza blanca.

Los lobos la mataron
al pie del agua.

Los lobos, buen amigo,
que huyeron por el río.

Los lobos la mataron
dentro del agua.

- c Branquias quisiera tener,
porque me quiero casar.
Mi novia vive en el mar
y nunca la puedo ver.

Madruguera, plantadora,
allá en los valles salinos.
¡Novia mía, labradora
de los huertos submarinos!

¡Yo nunca te podré ver
jardinera en tus jardines
albos del amanecer!

- e El mar. La mar.
El mar. ¡Solo la mar!
- ¿Por qué me trajiste, padre,
a la ciudad?

¿Por qué me desenterraste
del mar?

En sueños, la marejada
Me tira del corazón.
Se lo quisiera llevar.

Padre, ¿por qué me trajiste
Acá?

b **SALINERO**

... Y ya estarán los esteros
rezumando azul de mar.
¡Dejadme ser, salineros,
granito del salinar!

¡Qué bien, a la madrugada,
correr en las vagonetas,
llenas de nieve salada,
hacia las blancas casetas!

Dejo de ser marinero,
madre, por ser salinero.

- d Si yo nacía campesino,
si yo nací marinero,
¿por qué me tenéis aquí,
si este *aquí* yo no lo quiero?

El mejor día, ciudad,
a quien jamás he querido,
el mejor día -¡silencio!-
habré desaparecido.

- f ¡Qué altos
los balcones de mi casa!
Pero no se ve la mar.
¡Qué bajos!

Sube, sube, balcón mío,
trepa el aire, sin parar:
sé terraza de la mar
sé torreón de navío.

2.8. Annex 8-A

Ets aglans, ses carabasses i Sant Pere

Quan el Bon Jesús i Sant Pere anaven pel món, una vegada passaren per devora un hort a on hi havia una parada molt llarga de carabasseres amb un espelt de carabasses disforjes. N'hi havia qualcuna com un covo, sense ponderar gens. Llavò passaren per dins un auzinar, i ses auzines duïen penjant un esplet d'aglans que no eren tot berbes.

A Sant Pere li vengué una idea, i no pogué estar que no la vessàs.

- Mon Mestre, digué ell, ¿ses auzines tan reforçades i tan grosses, amb tant de socam com Déu ha vist i amb sos aglans tan menuts, i ses carabasseres tan allanguides i tan flonges, amb sa gran fruitota seva, que fa tant d'emalum i pesa més que elles? ¿I no aniria millor que ses auzines fessen ses carabasses, qui són tan feixugues, i ses carabasseres, ets aglans, qui són tan falaguers?

- ¿Vol dir trobes que així aniria millor? contestà el Bon Jesús.

- ¡No hi havia d'anar, mon Mestre!...¡I d'un bon tros!

- No res, idò, diu el Bon Jesús, que sia així com tu trobes!

A l'acte ses carabasses d'aquell hort tornaren aglans i tots ets aglans d'aquelles auzines tornaren carabasses, i vos assegur que era feresta sa vista que feien

Sant Pere, no vos dic res, va romandre amb sa boca badada mirant tan grandióss carabassam.

-¡Sí que n'hi ha a voler, mon Mestre! deia ell fent espants.

Però el Bon Jesús, daixo-daixo, se n'anava de d'allà sense perdre cap passa, i vos assegur que n'hi prenia d'avantatge a Sant Pere.

Sant Pere se'n tem, i trompitxa per agafar-lo.

Justament passà per davall una auzina que començava a tenir ses carabasses madures. N'hi hagué una que ho era de tot, i digué:

- Per avall s'ha dit...

Se desfica des capoll, i ¡pataplam! cau damunt es cap de Sant Pere, que just llavò passava per davall.

- ¡¡¡Ai!!! digué el pobret, i totd'una se pensava si seria s'auzina que li fos caiguda damunt.

Era sa carabassa disforja, que amb un poc més li engruna es cap: li va fer un parei de braverols i perdre el món de vista totd'una.

-¡Ai! deia ell. ¡Ai, dic!

El Bon Jesús, fent es desintès, se gira i diu:

- I ara ¿què és això? ¿que hi ha hagut res de nou?

- ¡Maldament no hi hagués hagut tant! diu Sant Pere. una carabassa que m'és caiguda damunt es cap...¡Ja no ha tengut altre lloc on caure!

- ¿Encara trobes, li demanà el Bon Jesús, que va millor que ses auzines facen carabasses i ses carabasseres aglans?

Sant Pere, tot empegueït, acalà es cap i digué:

- Me pens que aniria millor així com estava primer, així com ho havíeu posat Vós.

- Idò una altra vegada no has de fer tant de sabut, digué el Bon Jesús, ni corregir a la babatlana lo que està fet.

I totes ses carabasses penjades en aquelles auzines tornaren aglans i ets aglans de s'hort carabasses, i ses coses romangueren tal com el Bon Jesús les havia pensades primer, que, per voltes que hi doneu, és així com porien estar millor.

[*Rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Racó* contades per F de B Moll i el quadro escènic de

Ràdio Popular. *Ed Moll-COPE. 1986*]

2.9. Annex 8-B

Bon Matí

Al Tall

Bon matí tindrem
si la nit ha estat clara.
Bon matí tindrem
si la----- s'amaga.

Una nit serena,
la mar encalmada,
molts ----- d'estreles
i un vent fluixet
que als ulls escampa.
El colp d'una espurna
que enlluerna l'-----
com espill secret
que et va deixant
la pensa clara.

No vages a la mar si no tens seda,
no baixes a la mar sense sedal,
no vages a la mar amb les ---- buides,
no baixes a la mar si vols pescar.
No vages a la mar com les gavines,
no baixes a la mar a costejar,
no vages a la mar si hi ha -----,
no baixes a la mar a sospirar.

Pots obrir les ----- de les petxines,
pots jugar al voleibol amb els dofins,
potser pots fer l'amor a una sirena,
pots trobar una ----- en el tarquim.
Pots fer nit dins el cos d'una balena,
pots banyar-te en la tinta del gran polp,
potser pots --- ----- a una morena,
pots fugir d'unes dents si ve el tauró.

Bon matí tindrem
si la nit ha estat clara.
Bon matí tindrem
si la lluna s'amaga.

Per les Columbretes
no ----- la vela,
fes cap a Tabarca
contra el ponent
si perds la terra.

a) Amb ajut del professor/a, assenyala algunes característiques dialectals mallorquines de la rondalla titulada *Ets aglans, ses carabasses i Sant Pere* que apareix a l'annex.

b) Per tal de veure les diferències que hi ha en la pronunciació entre diferents dialectes, feis l'audició musical del tema titulat: _____ interpretat per _____. Mentre, completau la lletra que hi manca. Llavors, entre tots i totes mirau de distingir les característiques dialectals que hi heu detectat.

Respostes correctes

lluna parets
raïms perla
aigua fer l'ullet
mans afluixes
boirines

2.10. Annex 9-A

1. Fíjate en las siguientes entradas de diccionario y contesta: ¿de qué tipo de diccionario se trata? ¿Para qué recurrirías a él?
 - **indolent** adj. indolente
 - **indolor, -a** adj. indoloro
 - **indomable** adj. indomable
 - **indomat, ada** adj. indomable
 - **posición**. f. posició.
 - **positividad**. f. positivitat
 - **positivismo**. m. positivisme
 - **positivista**. adj. positivista
 - **positivo, va**. adj. positiu

2. ¿De qué tipo de diccionario se trata? ¿Para qué recurrirías a él? ¿Qué diferencias observas entre los dos tipos de diccionarios?
 - **posición**. (Del latín.positio,-onis).f. Postura. actitud o modo en que alguien o algo está puesto. || 2. Acción de poner || 3.Categoría o condición social de cada persona respecto de las demás.(...)
 - **positivismo**. m.Tendencia a valorar preferentemente los aspectos materiales de la realidad. || 2. Afición excesiva a comodidades y goces materiales. || 3. Actitud práctica || 4. Sistema filosófico que admite únicamente el método experimental y rechaza toda noción a priori y todo concepto universal absoluto.
 - **positivista**. adj. Perteneciente o relativo al positivismo. *Doctrina positivista*. || Partidario del positivismo.
 - **positivo, va**. (Del latín positivus) adj. Cierto, efectivo, verdadero y que no ofrece duda. || 2. Por oposición a negativo, se aplica a lo consistente en la existencia y no en su falta. || 3. Que es útil o práctico. || 4. Dicho de una persona:Que busca la realidad de las cosas o su aspecto práctico. (...)

2.11. Annex 9-B

Los derechos lingüísticos en Europa y en el mundo

Marco legal

Se ha conseguido declarar el derecho de todas las personas a disfrutar de su lengua, a aprender otras lenguas y a cambiar de lengua si lo desea. Se ha conseguido pedir el respeto a las minorías lingüísticas, pero todavía no hay ninguna convención universal, ni siquiera europea, sobre derechos lingüísticos. Los documentos más importantes en el marco de las Naciones Unidas es la Declaración sobre los derechos de las personas que pertenecen a minorías nacionales o étnicas, religiosas y lingüísticas, aprobada en diciembre de 1992. En el marco europeo existe la Carta europea de las lenguas regionales o minoritarias, aprobada en el mes de junio del mismo año 1992. Los dos textos indican un buen camino, pero hará falta avanzar hacia una convención internacional, es decir, hacia una norma legal obligatoria que pueda ser objeto de decisión por parte de un tribunal internacional competente cuando haya pleitos en materia de derechos lingüísticos.

Declaración universal de derechos lingüísticos

[...] Por todo ello, esta Declaración parte de las comunidades lingüísticas y no de los Estados, y se inscribe en el marco de refuerzo de las instituciones internacionales capaces de garantizar un desarrollo sostenible y equitativo para toda la humanidad y tiene como finalidad propiciar un marco de organización política de la diversidad lingüística basado en el respeto, la convivencia y el beneficio recíprocos [...].

Artículo 3

1. Esta Declaración considera como derechos personales inalienables, ejercibles en cualquier situación, los siguientes:
 - el derecho a ser reconocido como miembro de una comunidad lingüística;
 - el derecho al uso de la lengua en privado y en público;
 - el derecho al uso del propio nombre;
 - el derecho a relacionarse y asociarse con otros miembros de la comunidad lingüística de origen;
 - el derecho a mantener y desarrollar la propia cultura;

2. Esta Declaración considera que los derechos colectivos de los grupos lingüísticos, además de los establecidos por sus miembros en el apartado anterior, también pueden incluir:

- el derecho a la enseñanza de la propia lengua y cultura
- el derecho a disponer de servicios culturales
- el derecho a una presencia equitativa de la lengua y la cultura del grupo en los medios de comunicación
- el derecho a ser atendidos en su lengua en los organismos oficiales y las relaciones socioeconómicas.

Principios generales

Artículo 7

1. Todas las lenguas son la expresión de una identidad colectiva y de una manera distinta de percibir y de describir la realidad, por tanto tienen que poder gozar de las condiciones necesarias para su desarrollo en todas las funciones.
2. Cada lengua es una realidad constituida colectivamente y es en el seno de una comunidad que se hace disponible para el uso individual, como instrumento de cohesión, identificación, comunicación y expresividad creadora.

Artículo 8

1. Todas las comunidades lingüísticas tienen derecho a organizar y gestionar los recursos propios con el fin de asegurar el uso de su lengua en todas las funciones sociales.
2. Todas las comunidades lingüísticas tienen derecho a disponer de los medios necesarios para asegurar la transmisión y la proyección futuras de la lengua.

Artículo 9

Toda comunidad lingüística tiene derecho a codificar, estandarizar, preservar, desarrollar y promover su sistema lingüístico, sin interferencias inducidas o forzadas.

Artículo 10

1. Todas las comunidades lingüísticas son iguales en derecho.
2. Esta Declaración considera inadmisibles las discriminaciones contra las comunidades lingüísticas basadas en criterios como su grado de soberanía política, su situación social, económica o cualquier otra, así como el nivel de codificación, actualización o modernización que han conseguido sus lenguas.

Artículo 11

Toda comunidad lingüística tiene derecho a gozar de los medios de traducción directa o inversa que garanticen el ejercicio de los derechos recogidos en esta Declaración.

Artículo 12

1. En el ámbito público todo el mundo tiene derecho a desarrollar todas las actividades en su lengua, si es la lengua propia del territorio donde reside.
2. En el ámbito personal y familiar todo el mundo tiene derecho a usar su lengua.

Artículo 13

1. Todo el mundo tiene derecho a acceder al conocimiento de la lengua propia del territorio donde reside.

Todo el mundo tiene derecho al poliglótismo y a conocer y usar la lengua más adecuada para su desarrollo personal o para su movilidad social, sin perjuicio de las garantías establecidas en esta Declaración para el uso público de la lengua propia del territorio.

2.12. Annex 10

Prova específica d'avaluació

1. • Indica si les afirmacions següents són vertaderes o falses:

- a) El basc és una llengua romànica V / F
- b) El romanès pertany al bloc occidental de les llengües romàniques V / F
- c) El menorquí és una llengua romànica V / F
- d) El pollencí és un subdialecte del mallorquí V / F
- e) El rossellonès pertany al bloc oriental V / F
- f) El català és un dialecte del castellà V / F
- g) A l'Estat espanyol es parlen quatre llengües romàniques V / F
- h) El bloc oriental neutralitza les a/e àtones V / F
- i) El valencià és una llengua romànica V / F
- j) El Diccionari Català-Valencià-Balear té deu toms V / F

2. Després d'escoltar atentament aquestes paraules que et llegiran, classifica-les segons tinguin el so d'essa sonora o sorda: cera, resava, causa, cançons, realitzar, elisió, calça, zero, sard, espasa, passar, resava, present, central, tortosí.

sonores	sordes

3. Completa amb SS, Ç, C, S i Z:

Aquella ro__a ensuma una ro__a.

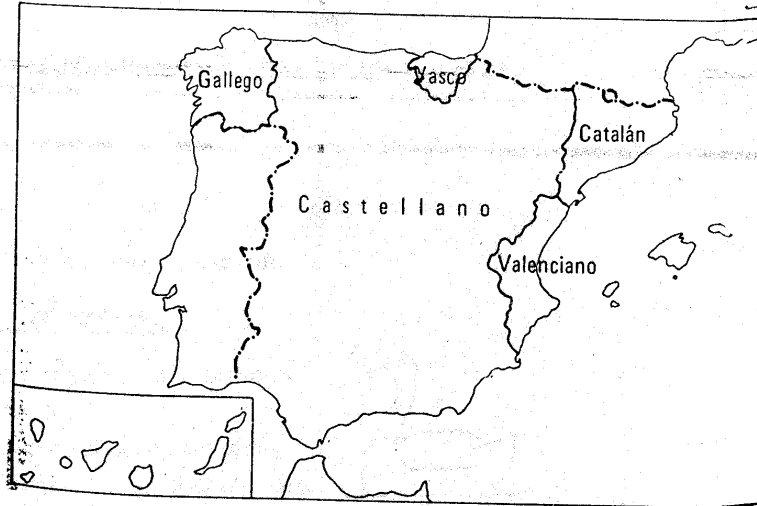
Al bra__esquerre du quin__e bra__alets.

La prince__a va confe__ar al seu psicoanali__ta que les se__ions li pa__aven molt a poc a poc.

4. Explica tres coses per les quals és important Francesc de B. Moll.

5. Comenta aquest mapa i analitza'l des del punt de vista científic:

1) José Luis López Castro, *Lengua española 1 FP*, Edítex, Madrid 1988, pàg. 13. 2) Equipo Romania, *Lengua*, cinquè d'EGB, Ed. Anaya, Madrid 1989, pàg. 6.

6. Explica un viatge a un país de llengua romànica (aproximadament amb unes 100 paraules).

2.13. Annex 11

Prova Específica d'Avaluació

1. Clasifica las siguientes lenguas en románicas y no románicas:

RUSO GALAICO-PORTUGUÉS INGLÉS SARDO FRANCÉS CHINO
CASTELLANO ALEMÁN CATALÁN TAGALO PROVENZAL ITALIANO
ÁRABE RUMANO DANÉS RETORROMÁNICO CHECO VASCO

ROMÁNICAS	NO ROMÁNICAS

2. ¿Qué es una familia lingüística? ¿Por qué se dice que las lenguas románicas pertenecen a la misma familia lingüística? Pon un ejemplo que justifique tus respuestas.

3. “El mallorquín y el andaluz son lenguas que se hablan en el Estado Español”. A partir de esta afirmación, redacta un texto argumentativo en el que queden claros los conceptos de LENGUA y DIALECTO.

4. Marca las características dialectales del siguiente texto, indica a qué dialecto pertenece y completa el cuadro:

La niña, rosa y negra, moría en carne viva.
Todo le lastimaba. El roce de los besos,
el roce de los ojos, el aire alegre y bello:
-“Mare, me jeché arena sobre la quemaúra.
Te yamé, te yamé dejde er camino... ¡Nunca
ejtubo ejto tan zolo! Laj yama me comían,
mare, yo te yamaba, y tú nunca benía!”

[Juan Ramón Jiménez]

DIALECTO: _____	
CARACTERÍSTICAS	EJEMPLOS

2.14. Annex 12

Qüestionari d'avaluació de la unitat didàctica

1. QUÈ T'HA SEMBLAT EL TREBALL REALITZAT?
 - Bo i interessant
 - Regular
 - Poc interessant
2. LES ACTIVITATS, HAN ESTAT BEN ORGANITZADES?
3. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MÉS?
4. QUINES ACTIVITATS T'HAN INTERESSAT MENYS?
5. EL MATERIAL DE QUÈ HAS DISPOSAT T'HA SEMBLAT:
 - Excessiu
 - Suficient
 - Escàs
6. L'ACTITUD DEL/LA PROFESSOR/A T'HA SEMBLAT:
 - Adequada
 - Autoritària
 - Passiva
 - Estimulant
7. COM VALORES L'ACTIVITAT CONJUNTA ENTRE CATALÀ I CASTELLÀ:
 - M'ha ajudat molt a entendre el tema.
 - M'ha ajudat, però la feina ha estat massa reiterativa.
 - Els meus resultats han estat millors que si ho haguéssim fet només en una llengua.
 - Avorrida, pesada.
8. OBSERVACIONS:

2.15. Annex 13

Alumnes	Quadern			Exposicions orals							Exposicions o proves escrites					
	Correcció gramatical	Organització	Presentació	Posat i gest	Veu (potència, ritme, articulació)	Correcció lingüística	Estructura	Claredat	Coneixements i domini del tema	Impressió del conjunt	Adequació al context	Presentació	Coherència i cohesió	Correcció gramatical	Comprensió del text	Valoració crítica